

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЧАСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО СТАРШОКЛАСНИКІВ

Ємельяненко Н.І.,
СумДПУ ім. А.С.Макаренка

Ранній юнацький вік один з відповідальних періодів формування особистості. У теперішній період ситуація розвитку для юнаків ускладнена труднощами соціального перевлаштування нашого суспільства, тому необхідним є вивчення психології сучасних старшокласників.

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей формування часової перспективи майбутнього старшокласників.

Питанням вивчення часової перспективи майбутнього займалися зарубіжні і вітчизняні психологи.

К. Левін визначає перспективу майбутнього як передбачення у теперішньому часі майбутніх цілей: «Постановка цілей тісно пов'язана з часовою перспективою. Ціль індивіда включає в себе його очікування майбутнього...».

Ж. Нюттен визначає часову перспективу майбутнього як набуту особистісну характеристику, яка формується в результаті мотиваційного цілепокладання.

М. М. Бахтін наголошує, що часова перспектива є баченням свого майбутнього в часі, або власне планування.

У психологічному словнику поняття «часова перспектива» визначене таким чином. «Часова перспектива – повна сукупність уявлень індивідуума про своє психологічне майбутнє і психологічне минуле, які існують в даний момент часу».

Перехід від підліткового до раннього юнацького віку Л. І. Божович пов'язувала зі зміною відносин до майбутнього: якщо підліток дивиться на майбутнє з позиції сьогодення, то старший школяр дивиться на сьогодення з позиції майбутнього.

За допомогою психодіагностичних методик, ми досліджували різні аспекти прояву часової перспективи майбутнього старшокласників 16 - 17 років (група досліджуваних учні 10 - 11 класів загальноосвітньої школи № 15 м. Суми).

Часова перспектива майбутнього формується під впливом ціннісних орієнтацій, через розвиток всієї мотиваційної сфери, рівень домагань особистості.

Формування часової перспективи майбутнього старшокласників вивчалось за допомогою наступних методик: «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча, «Діагностика особистості на мотивацію до успіху» Т. Елерса, «Діагностика особистості на мотивацію до уникнення невдач» Т. Елерса, «Оцінка рівня домагань» В. К. Гербачевського, метод мотиваційної індукції Ж. Нюттена.

В результаті дослідження ми визначили, що пріоритетними цінностями-цілями є «фізичне здоров'я», «кохання», «наявність хороших і вірних друзів», а цінність «матеріально забезпечене життя» займає у системі цінностей молодших юнаків одне з останніх місць.

У всіх класах переважає середній рівень мотивації до успіху, хоча є учні з низьким рівнем мотивації до успіху. Також у більшості учнів простежується середній рівень мотивації до уникнення невдач. Серед школярів 10-11-х класів було виявлено високий рівень мотивації до уникнення невдач.

Рівень домагань відіграє важливу роль у процесі самовизначення особистості. В результаті дослідження було виявлено, що в 10-х класах рівень домагань низький, а в 11-х – середній.

Результати методики Ж. Нюттена показали, що старшокласники, говорячи про своє майбутнє визначають лише найближчі цілі: «В майбутньому я планую вчитися в університеті», «В майбутньому я планую піти на підготовчі курси», «Моя головна життєва ціль закінчити школу», «Моя головна життєва ціль друзі».

Узагальнюючи отримані результати, ми прийшли до висновку, що учні схильні планувати своє близьке майбутнє, а не віддалене. Оскільки рівень домагань тісно пов'язаний з мотивацією досягнення успіхів в різних видах діяльності, то низький рівень мотивації до успіху та високий рівень мотивації до уникнення невдач свідчить про те, що старшокласники не правильно оцінюють свої здібності, успіхи і невдачі, що, у свою чергу, веде до нереалістичних домагань (завищеним або заниженим). Тому це вимагає систематичної розвиваючої роботи практичного психолога, педагогів, батьків з цими учнями з питання позитивного відношення до майбутнього та побудови часової перспективи.

Наук. кер. – Луцьківська Т.Д.